

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра психології та здоров'я людини

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРОФІЛАКТИКА ТА ПСИХОКОРЕКЦІЯ КОРПОРАТИВНОГО
БУЛІНГУ»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	053 «Психологія»
РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	Перший (бакалаврський)
ФАКУЛЬТЕТ	Соціально-гуманітарний

Робоча програма з навчальної дисципліни «Профілактика та психокорекція корпоративного булінгу» для здобувачів вищої освіти соціально-гуманітарного факультету за спеціальністю 053 «Психологія», перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Укладач І.В. Дорошенко. Біла Церква: БНАУ, 2025. 18 с.

Розробник: І.В. Дорошенко, старший викладач кафедри психології.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри психології та здоров'я людини (протокол № 1 від 13.08.2025 р.)

В. о. завідувача кафедри психології
та здоров'я людини

Олена ХОМЧУК

Гарант ОП

Олена ХОМЧУК

Схвалено методичною радою соціально-гуманітарного факультету
(Протокол № 01 від 26.08.2025 р.)

Голова методичної ради, доцент

Інна КОВАЛЬЧУК

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	4
3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	5
4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРОФІЛАКТИКА ТА ПСИХОКОРЕКЦІЯ КОРПОРАТИВНОГО БУЛІНГУ»	6
5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	7
6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ	11
8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	11
9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	12
10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	12
11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ	13
12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	15

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

За планом 2025-2026 навчального року на вивчення дисципліни «Профілактика та психокорекція корпоративного булінгу» для денної та заочної форми навчання передбачено 90 академічних годин (3 кредити ECTS), у т. ч. аудиторних – 48 годин (лекції – 16, практичні заняття – 32), самостійна робота студентів – 42 години.

Опис навчальної дисципліни за показниками та формами навчання наведено у таблиці:

Найменування показників	Шифр та найменування галузі знань, спеціальності, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 3	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Вибіркова	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		2-й	3-й
		<i>Семестр</i>	
		4-й	5-й
Змістових модулів – 2	Спеціальність 053 «Психологія»	<i>Лекції</i>	
Загальна кількість академічних годин – 90		16 год.	4 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 самостійної роботи здобувача – 4.	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	<i>Практичні</i>	
		32 год.	4 год.
		<i>Самостійна робота (у т. ч. на виконання ІНДЗ)</i>	
		42 год.	82
		Підсумковий контроль: залік	

Мета вивчення дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти систематизованих знань про психологічні особливості булінгу, його форми, можливі прояви та наслідки, формування знань щодо змісту, видів, психологічних чинників та особливостей корекції віктимної поведінки особистості і сприяння формуванню відповідних умінь та навичок.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна є базовою для подальшого вивчення інших дисциплін.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК 7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p>
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	<p>СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.</p> <p>СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.</p> <p>СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.</p>
Програмні результати навчання (ПРН)	<p>ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.</p> <p>ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т. ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.</p> <p>ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання).</p> <p>ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.</p> <p>ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.</p>

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Профілактика та психокорекція корпоративного булінгу»**Змістовий модуль 1. Булінг (цькування) як явище, його форми та учасники.**

Тема 1. Булінг як соціально-психологічний феномен

Тема 2. Види та форми булінгу (цькування)

Тема 3. Передумови та причини виникнення булінгу (цькування)

Тема 4. Учасники булінгу (цькування)

Змістовий модуль 2. Психогігієна, психопрофілактика, корекція булінгу та мобінгу.

Тема 5. Попередження і подолання насилля у сім'ї та освітніх закладах

Тема 6. Психологічна допомога у ситуації насильства та профілактики насильства

Тема 7. Психологічна допомога особам, які вчинили насильство

Тема 8. Нормативно-правова база з питань булінгу (цькування)

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лб.	інд.	СРС		л	п	лб.	інд.	СРС
<i>Змістовий модуль 1. Булінг (цькування) як явище, його форми та учасники.</i>												
Тема 1. Булінг як соціально-психологічний феномен		2	4			5		1			10	
Тема 2. Види та форми булінгу (цькування)		2	4			5			1		10	
Тема 3. Передумови та причини виникнення булінгу (цькування)		2	4			6		1			11	
Тема 4. Учасники булінгу (цькування)		2	4			5			1		10	
Разом за змістовим модулем 1		8	16			21		2	2		41	
<i>Змістовий модуль 2. Психогігієна, психопрофілактика, корекція булінгу та мобінгу.</i>												
Тема 5. Попередження і подолання насилля у сім'ї та освітніх закладах		2	4			5		1			10	
Тема 6. Психологічна допомога у ситуації насильства та профілактики насильства		2	4			6		1			10	
Тема 7. Психологічна допомога особам, які вчинили насильство		2	4			5			1		10	
Тема 8. Нормативно-правова база з питань булінгу (цькування)		2	4			5			1		11	
Разом за змістовим модулем 2		8	16			21		2	2		41	
Усього годин		16	32			42		4	4		82	

Примітка: л – лекції, п – практичні заняття, ср – самостійна робота студентів, в т.ч. індивідуальні завдання.

6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Профілактика та психокорекція корпоративного булінгу»
6.1. Лекції

Тема і зміст лекції	К-ть годин
<i>Змістовий модуль 1. Булінг (цькування) як явище, його форми та учасники.</i>	
<p>Тема 1. Булінг як соціально-психологічний феномен Визначення булінгу, основні його ознаки (систематичність, умисність, дисбаланс сил). Відмінність булінгу від конфлікту, агресії і мобінгу. Соціально-психологічні механізми булінгу (групова динаміка, стереотипи та соціальні ролі, влада, домінування, конформізм). Актуальність проблеми булінгу. Значення комплексного підходу до його подолання.</p>	2
<p>Тема 2. Види та форми булінгу (цькування) Види булінгу: фізичний, психологічний (емоційний), вербальний, соціальний, кібербулінг. Форми прояву булінгу (образи, приниження, погрози, ігнорування та ізоляція, поширення чуток, фізичне насильство, онлайн-переслідування). Шляхи запобігання та протидії булінгу (роль батьків, школи та вчителів, допомога однолітків, куди звертатись за допомогою).</p>	2
<p>Тема 3. Передумови та причини виникнення булінгу (цькування) Соціальні передумови: вплив сімейного середовища, соціальна нерівність і стереотипи, роль засобів масової інформації та соціальних мереж. Причини виникнення: особистісні чинники (особливості агресора, психологічний стан жертви, низька самооцінка і потреба в самоствердженні), сімейні та соціальні причини, вплив середовища (клімат в навчальному закладі чи організації, недостатній контроль педагогів і керівництва, відсутність культури взаємоповаги) та медіа.</p>	2
<p>Тема 4. Учасники булінгу (цькування) Учасники булінгу: агресор (булер), жертва, спостерігачі. Вікові та індивідуальні особливості учасників булінгу (особливості підліткового віку, вплив групового тиску та бажання бути прийнятим у колективі).</p>	2
Разом за змістовий модуль 1	8
<i>Змістовий модуль 2. Психогігієна, психопрофілактика, корекція булінгу та мобінгу.</i>	
<p>Тема 5. Попередження і подолання насилля у сім'ї та освітніх закладах Поняття та види насильства (фізичне, психологічне, сексуальне, економічне, кібербулінг), його соціальна небезпека. Причини сімейного насильства, ознаки та наслідки. Роль сім'ї у формуванні безпечного середовища. Насильство в освітніх закладах, причини виникнення та вплив насильства на психічне та фізичне здоров'я. Попередження насильства (формування культури ненасильницької поведінки, виховання толерантності і взаємоповаги; роль педагогів, батьків і психологів; профілактичні програми і тренінги). Подолання насильства: алгоритм дій у разі виявлення, центри допомоги (соціальні служби, психолог, поліція, гарячі лінії), психологічна підтримка постраждалих.</p>	2
<p>Тема 6. Психологічна допомога у ситуації насильства та профілактики насильства Принципи допомоги: конфіденційність і безпека, добровільність звернення за допомогою, недопущення повторної травматизації, повага до особистості та безоціночне ставлення. Етапи надання допомоги: кризове</p>	2

втручання, стабілізація емоційного стану, психологічна реабілітація, відновлення ресурсів та адаптація. Методи та форми психологічної допомоги: індивідуальне консультування, групова терапія, психоосвіта, арт-терапія, КПТ, тілесно-орієнтовані методи. Профілактика насильства: первинна і вторинна, форми ненасильницької поведінки, розвиток емоційного інтелекту і навичок спілкування, робота з групами ризику.	
Тема 7. Психологічна допомога особам, які вчинили насильство Роль психолога та міждисциплінарна взаємодія: функції психолога, співпраця з соціальними службами, медиками, поліцією; направлення до спеціалізованих служб. Психологічні особливості осіб, які вчинили насильство: особистісні риси та емоційні порушення; агресія, імпульсивність, низький самоконтроль; вплив дитячого травматичного досвіду. Наслідки насильницької поведінки: алкогольна та наркотична залежність. Труднощі та етичні аспекти психологічної роботи: опір клієнтів і заперечення провини, забезпечення безпеки жертв насильства, відповідальність психолога.	2
Тема 8. Нормативно-правова база з питань булінгу (цькування) Правовий захист: Законодавство України, права постраждалих осіб, відповідальність за вчинення насильства. Значення спільних дій суспільства, формування безпечного середовища і підтримки, заклик до активної громадянської позиції.	2
Разом за змістовий модуль 2	8
Всього	16

6.2. Практичні заняття

Тема практичного заняття	К-ть годин
Змістовий модуль 1. Булінг (цькування) як явище, його форми та учасники.	
Тема 1. Булінг як соціально-психологічний феномен	4
Тема 2. Види та форми булінгу (цькування)	4
Тема 3. Передумови та причини виникнення булінгу (цькування)	4
Тема 4. Учасники булінгу (цькування)	4
Разом за змістовий модуль 1	16
Змістовий модуль 2. Психогігієна, психопрофілактика, корекція булінгу та мобінгу.	
Тема 5. Попередження і подолання насилля у сім'ї та освітніх закладах	4
Тема 6. Психологічна допомога у ситуації насильства та профілактики насильства	4
Тема 7. Психологічна допомога особам, які вчинили насильство	4
Тема 8. Нормативно-правова база з питань булінгу (цькування)	4
Разом за змістовий модуль 2	16
Всього	32

6.3. Самостійна робота

Зміст	К-ть годин
Добір і самостійне опрацювання джерел за заданою темою.	10
Творче завдання: Опрацювання літератури та доповідь на тему за вибором здобувачів освіти.	10

<i>Практичні завдання:</i> виконання тематичних завдань.	22
Всього	42

Примітка: У розрахунку годин на виконання самостійної роботи передбачено час на виконання ІНДЗ (*4 год.).

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Для активізації процесу навчання студентів в ході вивчення дисципліни застосовуються такі навчальні технології та засоби:

- *на лекціях* чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується увага студентів на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань; звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем; заохочуються студенти до критичного сприймання нового матеріалу замість пасивного конспектування; використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки; використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо;

- *на семінарських* заняттях запроваджуються різні навчальні технології: семінар-розгорнута бесіда, обговорення проблем, дискусії; семінар вирішення ситуаційних вправ; семінар-розв'язання проблемних питань; мозковий штурм; кейс-методи; презентації; аналіз конкретної ситуації; робота в малих групах; письмовий контроль знань; індивідуальне та групове опитування. Обов'язковими елементами активізації навчальної роботи студентів є контроль відвідування студентами занять, заохочення навчальної активності, справедлива диференціація оцінок.

В умовах змішаної та дистанційної моделей навчання, коли взаємодія з викладачем відбувається за допомогою застосунків Zoom чи Google Meet для відеоконференцій, освітньої платформи Moodle BNAU для виконання самостійних дослідницьких і підсумкових тестових завдань, файлообмінних соціальних мереж Telegram, Viber, інтерактивна складова навчання здобувачів вищої освіти доповнюється іншими застосунками для зворотного зв'язку: google-форми для опитувань, Google Classroom тощо.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль з навчальної дисципліни включає *поточне, тематичне оцінювання* (з тем, визначених для аудиторного обговорення і самостійного опрацювання) та модульний контроль.

Поточний і тематичний контроль передбачає оцінювання:

- результатів аналізу навчально-методичних і довідкових матеріалів;
- участі в дискусії під час лекційних занять;
- підготовки виступу до занять із презентацією (чи без);
- підготовки індивідуальних завдань за вибором здобувачів вищої освіти.

Модульний контроль проводиться у тестовій комбінованій формі (комп'ютерне чи на паперових носіях) та виконання проєктного/творчого завдання (усно/письмово). Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється після

кожного контрольного заходу.

По завершенню 4-го семестру – залік.

9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання лекційних занять не передбачено. На лекційних заняттях ведеться облік присутності здобувачів для контролю відвідуваності занять.

Бали на практичному занятті здобувачі вищої освіти отримують за виконані практичні завдання, опрацювання джерел, командні проекти, презентації, активність під час дискусій і виконання практичних завдань.

Бали за самостійну роботу враховують: виконання дослідницьких і творчих завдань індивідуально й колективно, результативну практичну роботу в групі, опрацювання навчально-методичних і довідкових джерел, презентації, активність самостійної пошукової роботи.

Під час модульного контролю передбачені комплексні засоби оцінювання (усно й письмово, під час виконання тестових завдань, дослідницьких і творчих тощо), у тому числі комп'ютерно орієнтовані.

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання здобувачів освіти здійснюється за результатами поточного (практичні заняття, самостійна робота) та рубіжного (модульного) контролів за десятибальною шкалою – «1», «2», «3», «4» ... «10».

1 бал оцінювання (з заокругленням до цілого числа) відповідає 10 % правильних тверджень у разі усної відповіді, відповідей у тесті, виконаних завдань тощо.

Бали з модульного контролю нараховуються за виконання модульної контрольної роботи.

Відсутність студента на занятті («нб») у розрахунку середнього арифметичного значення (САЗ) приймається як «0».

У кінці семестру обчислюється САЗ всіх отриманих здобувачем вищої освіти оцінок з наступним переведенням його у бали за формулою:

$$\text{БПК} = \text{САЗ} \times k,$$

де БПК – бали з поточного контролю;

САЗ – середнє арифметичне значення усіх отриманих студентом оцінок;

k – коефіцієнт для певного виду контролю (практичні заняття, самостійна робота – «3», модульний контроль – «1» для форми підсумкового контролю «екзамен» та «4» для форми підсумкового контролю «залік»).

Результати поточного оцінювання здобувача (за 10-бальною шкалою) виставляються в електронний журнал АСУ БНАУ і автоматично переводяться у 100-бальну шкалу відповідно до розподілу балів за окремі види робіт.

Розподіл балів, що присвоюється здобувачам вищої освіти

Максимально можлива к-ть балів, якщо форма підсумкового контролю	Практичні заняття	Самостій на робота	Модульний контроль	Підсумковий контроль	Загальний бал
Залік	30	30	40	-	100
Іспит	30	20	20	30	100

Шкала оцінювання успішності здобувачів вищої освіти

За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
		іспит	залік
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
75–81	C		
64–74	D		
60–63	E	Задовільно	
35–59	FX	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання	
1–34	F	Незадовільно (незараховано) з обов'язковим повторним вивченням	

11. ПЕРЕЛІК НАОЧНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення дисципліни використовується система інформаційних ресурсів: дидактичні, програмні, мережа Інтернет, бібліографічні, бібліотечні. Серед них інтернет-ресурси, періодичні видання, наукові праці професорсько-викладацького складу, тези та матеріали наукових конференцій.

Засоби унаочнення та взаємодії:

1. Мультимедійні презентації у програмах Microsoft Office Power Point, Canva.
2. Відеоматеріали з каналу Youtube та публічні відеолекції в записі.
3. Роздавальні матеріали – табличні й схематичні основи, інфографіка тощо.
4. Засоби зворотного зв'язку – інтерактивна дошка Padlet, сайт для інтерактивних презентацій і голосування Mentimeter.
5. В умовах дистанційного навчання – застосунки платформи для відеоконференцій Zoom, Google Meet, освітня платформа BNAU MOODLE,

Google Classroom.

Необхідне матеріально-технічне забезпечення:

- аудиторного навчання: дошка аудиторна, мебльоване навчальне приміщення, комп'ютерне обладнання (ПК/ноутбук + мультимедійний проєктор), Wi-Fi.
- дистанційного: мережа Інтернет, електронні пристрої, у т.ч. персональні.

12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базова література

1. Бичкова С. Ю. Профілактика булінгу в молодіжному середовищі : кваліфікаційна робота / науковий керівник – канд. пед. наук, доцент Размолодчикова Іванна Вікторівна. Кривий Ріг, 2023. 84 с.
2. Бойчук, П. М., Козігора, М. А., & Романюк, А. М. (2021). Булінг як соціально-психологічне явище у сучасному освітньому просторі. АКАДЕМІЧНІ СТУДІЇ. СЕРІЯ «ПЕДАГОГІКА», 2(3), 10-16.
3. Бриндіков Ю. Соціально-педагогічна профілактика булінгу в підлітковому середовищі // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2021. – Вип. 40(1). – С. 224-227. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2021_40\(1\)_37](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2021_40(1)_37).
4. Гарькавець, С., & Волченко, Л. (2024). Психологія насилля: булінг, мобінг та їхні різновиди у сучасному світі.
5. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти. Навчально-методичний посібник / Андрєєнкова В.Л., Байдик В.В., Войцях Т.В., Калашник О.А. та ін. – К.: ФОП Нічога С.О. – 2020. – 196 с.
6. Запорожець, А. К., Миронюк, Т. В., & Левченко, Ю. О. (2021). Булінг в Україні–кримінологічна характеристика та запобігання.
7. Лебеденко, В. В., & Кузьміна, М. О. (2021). Мобінг та булінг серед сучасних підлітків. Редакційна колегія, 4, 30.
8. Мотуз, А. В. "Відповідальність за булінг та мобінг." (2025).
9. Поліщук, В. М. "Студентський булінг: персонологія суб'єктів." (2025).
10. Приходько, Марина Вадимівна. "Адміністративна відповідальність за булінг (цькування) в Україні. Administrative responsibility for bullying in Ukraine." (2022).
11. Ткачук М. Булінг як причина тривожності у підлітковому віці // Актуальні проблеми психічного здоров'я : зб. наук. пр. за матеріалами Всеукр. студент. інтернет-конф. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. – С. 191-193. - Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/37816/>.
12. Чуба О. А. Програма, спрямована на запобігання та протидію булінгу // Освіта та розвиток обдарованої особистості. - 2022. - № 3. - С. 88-94. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2022_3_14.
13. Шатирко Л.О., Мойзріст О.М. Психологічні засоби запобігання явищам залякування та цькування (булінгу) в шкільному середовищі: практикум / за науковою редакцією академіка НАПН України С.Д. Максименка. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 46 с.

Додаткова література

1. Гаман, Г. В. "Професійний булінг (мобінг) як прояв недотримання етики бізнесу." (2025).
2. Жукова, Анастасія Юріївна. "Соціальна профілактика мобінгу в малих професійних групах." (2024).
3. Ладик, Валерія Євгенівна. "Мобінг на робочому місці: як протидіяти насильству на роботі." (2022).
4. Луценко, О. Є. "МОБІНГ У ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ." РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ (2021): 329.
5. Malynovska, Mariia. "БУЛІНГ ЯК ФОРМА ПОРУШЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ: МАСШТАБИ ПРОБЛЕМИ ТА ДОСВІД ЄС У ПРОТИДІЇ." The XXV International scientific and practical conference «Scientific trends in the development of modern research», June 23-25, 2025, Lyon, France, 198 p. Text Copyright© 2025 by the European Conference (<https://eu-conf.com/>). Illustrations© 2025 by the European Conference. Cover design: European Conference (<https://eu-conf.com/>).
6. Назарова, Оксана Олександрівна. "ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДО ОСІБ, ЩО ВЧИНЯЮТЬ БУЛІНГ ТА МОБІНГ." Часопис Київського інституту інтелектуальної власності та права 3 (2023): 3-8.
7. Рибак, Марія Євгенівна. Психологічні особливості прояву булінгу трудовому колективі. Diss. 2023.

Неформальна освіта:

1. Здорове спілкування <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/healthy-communication/>
2. Протидія булінгу https://prometheus.org.ua/course/course-v1:MON+AB101+2019_T2